

ธรรมานุศาสน์

พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง
ว่าด้วยประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคทรัพย์

.....

ครั้งนั้น ท่านอนาถบิณฑิกคฤหบดี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับท่าน อนาถบิณฑิกคฤหบดีว่า

“ดูก่อนคฤหบดี ประโยชน์ที่จะพึงถือเอาแต่โภคทรัพย์ ๕ ประการนี้ ๕ ประการ คือ อะไรบ้าง คือ

ดูก่อนคฤหบดี อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ยอมใช้จ่ายโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สะสมขึ้นด้วยกำลังแขน อาบเหงื่อได้มา ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เลี้ยงตนให้เป็นสุข ให้ผู้อื่น บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ เลี้ยงมารดา บิดาให้เป็นสุข ให้ผู้อื่น บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ เลี้ยงบุตร ภรรยา คนใช้ คนงาน และให้เป็นสุข ให้ผู้อื่น บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ นี่เป็นประโยชน์ที่จะพึงถือเอาแต่โภคทรัพย์ข้อที่ ๑ ฯ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกยอมใช้จ่ายโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความหมั่น ความขยัน สะสมขึ้นด้วยกำลังแขน อาบเหงื่อได้มา ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เลี้ยงมิตรสหายให้เป็นสุข ให้ผู้อื่น บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ นี่เป็นประโยชน์ที่จะพึงถือเอาแต่โภคทรัพย์ข้อที่ ๒ ฯ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกยอมใช้จ่ายโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความหมั่น ความขยัน สะสมขึ้นด้วยกำลังแขน อาบเหงื่อได้มา ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม ป้องกันอันตรายที่เกิดแต่ไฟ น้ำ พระราชา โจร หรือทายาทผู้ไม่เป็นที่รัก ทำตนให้สวัสดิ์ นี่เป็นประโยชน์ที่จะพึงถือเอาแต่โภคทรัพย์ข้อที่ ๓ ฯ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกยอมใช้จ่ายโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความหมั่น ความขยัน อาบเหงื่อได้มา ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม ทำปที ๕ อย่าง คือ

๑. ญาตีพลี [บำรุงญาตี]

๒. อติถิพลี [ต้อนรับแขก]

๓. ปุพพเปตพลี [บำรุงญาตีผู้ตายไปแล้วคือทำบุญอุทิศกุศลให้]

๔. ราชพลี [บำรุงราชการ คือบริจจาคทรัพย์ช่วยชาติ]

๕. เทวตาพลี [บำรุงเทวดา คือทำบุญอุทิศให้เทวดา]

นี่เป็นประโยชน์ที่จะพึงถือเอาแต่โภคทรัพย์ข้อที่ ๔ ๆ

อีกข้อหนึ่ง อริยสาวกยอมใช้จ่ายโภคทรัพย์ที่ตนหามาได้ด้วยความหมั่น ความขยัน สะสมขึ้นด้วยกำลังแขน อาบเหงื่อได้มา ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดย ธรรม บำเพ็ญทุกขิณา มีผลสูงเลิศ เกื้อกูลแก่สวรรค์ มีวิบากเป็นสุข ยังอารมณ์เลิศให้ เป็นไปด้วยดีในสมณพราหมณ์ ผู้เว้นจากความมัวเมาประมาท ตั้งอยู่ในขันติ และโสรจจะ ผู้มั่นคง ฝึกฝนตนให้สงบระงับดับกิเลสโดยส่วนเดียวนี้เป็นประโยชน์ที่ จะพึงถือเอาแต่โภคทรัพย์ข้อที่ ๕”

สรุปเนื้อความแห่งโศคอาทियะ ๕ ข้อ คือ เมื่อแสวงหาทรัพย์สินมาได้ ด้วย น้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว ควรนำมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย

๑. ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเลี้ยงตนเอง มารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครอง ทั้งหลายให้เป็นสุข

๒. ใช้ทรัพย์นั้นบำรุงเลี้ยงมิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

๓. ใช้ป้องกันภัยอันตราย

๔. ทำพลี คือ การสละบำรุงสงเคราะห์ ๕ อย่าง ได้แก่ อติถิพลี (ใช้ต้อนรับแขก), ญาตีพลี (ใช้สงเคราะห์ญาตี), ราชพลี (ใช้บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร), เทวตา พลี (บำรุงเทวดา), ปุพพเปตพลี (ทำบุญอุทิศให้แก่บุพการี)

๕. ใช้อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ

เมื่อใช้ทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงทรัพย์จะหมดสิ้นไป ก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้ทรัพย์นั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถ้าทรัพย์เพิ่มขึ้นก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจทั้งสองกรณี

อ้างอิง

มหาเถรสมาคม.พระไตรปิฎกภาษาไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ (ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี) เล่มที่ ๒๒ ข้อ ๔๑ หน้า ๖๖-๖๘.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

.....